

# La gran mentida

■ Fa 20 anys, els atemptats de l'11-M a Madrid van provocar la mort de 192 persones i milers de ferits

■ Els atemptats, obra d'Al-Qaida, es van produir tres dies abans d'unes eleccions al Congrés

■ El govern del Partit Popular va voler mantenir insistentment l'autoria d'ETA, tot i les evidències

Pere Bosch i Cuenca  
BANYOLES

**D**os quarts i nou minuts de vuit del matí. Tres grans explosions reboten els vagons d'un tren aturat a l'estació d'Atocha de Madrid just quan centenars de passatgers pugen i baixen en una rutina que es repeteix dia rere dia. Tres minuts més tard, es produeixen quatre explosions més, en aquest cas en un tren que circula a l'estació d'El Pozo del Tío Raimundo i al barri de Santa Eugenia. Mentre els equips d'emergència es desplacen al lloc dels fets, les ràdios i les televisions aturen les programacions i comencen a oferir les primeres informacions, que parlen de quatre morts. Les dades ben aviat queden curtes. La massacre provocarà 192 morts i més de 2.000 ferits i es convertirà en l'atemptat més mortífer de la història d'Espanya.

Els atemptats es produeixen en un moment especialment delicat, 72 hores abans d'unes eleccions al Congrés. Poc després de l'atemptat, els candidats acorden deixar en suspens la campanya electoral. Tot i això, resulta impossible desprendre's de l'impacte emocional que deixa la tragèdia i, a poc a poc, els líders polítics comencen a dir-hi la seva. En un primer moment, els candidats s'apressen a reclamar que la gent vagi a les urnes. El del PP, Mariano Rajoy, proclama que "aquesta batalla [contra el terrorisme] la guanyarem", mentre que el del PSOE, José Luis Rodríguez Zapatero, proclama que "la millor resposta és la mobilització massiva diumenge a les urnes".

## L'autoria dels atemptats

Un dels primers polítics a donar la cara és Juan José Ibarretxe. Passen pocs minuts de dos quarts de deu



Un dels vagons rebotats per l'explosió a l'estació d'Atocha de Madrid durant els atemptats de l'11-M ■ EFE / SERGIO BARRENECHEA

del matí i encara no es coneix el nombre exacte de morts. El lehendakari atribueix l'atemptat a ETA i, sensiblement commogut, afirma que "no són bascos, sinó senzillament animals i assassins". La compareixença precipitada provocarà un efecte negatiu i, molt probablement, desorienta més d'un.

El primer que desvincula obertament ETA dels atemptats és Arnaldo Otegi, que en unes declaracions a Radio Popular de Donostia assegura: "No ha estat ETA, ha estat el terrorisme àrab." El portaveu de la il·legalitzada Batasuna argumenta la seva afirmació: "En primer lloc, perquè ETA al llarg de la seva histò-

ria sempre ha avisat de la col·locació d'explosius i tot fa pensar que avui això no s'ha produït." Otegi assenyala el terrorisme gihadista perquè, en paraules seves, "l'Estat espanyol manté forces d'ocupació a l'Iraq i cal no oblidar que ha tingut una responsabilitat en la guerra". Resulta complicat que alguns puguin arribar a creure Otegi, però les seves paraules, com a mínim, semblen una petita llavor de dubte.

La primera vegada que parla un portaveu del govern espanyol és poc després de la una del migdia, quan compareix el ministre de l'Interior. Àngel Acebes es mostra taxatiu: "No hi ha cap dubte. Ha estat ETA."

Alguns periodistes estatals i internacionals assenyalen la possibilitat que hagi estat Al-Qaida, però el ministre els talla de soca-rel: "No tinc cap dubte que la responsable és ETA." I atribueix els dubtes al "procés d'intoxicació que ha iniciat el senyor Otegi de manera miserable per desviar l'atenció".

Malgrat tot, ja fa estona que el govern comença a acumular evidències que assenyalen Al-Qaida. A les dotze del migdia, la policia localitza una furgoneta amb una gravació en àrab i material explosiu que no es correspon amb el que uti-

Passa a la pàgina 28

## ALGUNS LLIBRES SOBRE L'11-M

### "Señor presidente..."

- Autor: Pilar Manjón
- Editorial: Península
- Any: 2005

El discurs que va pronunciar la portaveu de l'Associació 11-M Afectats de Terrorisme, Pilar Manjón, al Congrés el 15 de desembre del 2004 resulta difícil d'oblidar; i, molt probablement, calgui comptar-lo entre els millors que s'han sentit mai a la cambra espanyola.



### "11-M. Tres días que engañaron al mundo"

- Autor: Diversos
- Editorial: Txalaparta
- Any: 2004

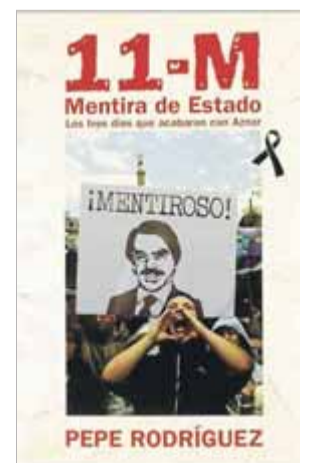
Una anàlisi col·lectiva d'aquells tres dies des del País Basc, amb la mirada posada en l'aliança de les Açores i la "gran mentida" que va ordinar el govern d'Aznar per eludir la seva responsabilitat en l'origen de l'atemptat.



### "11-M. Mentira de Estado"

- Autor: Pepe Rodríguez
- Editorial: EDB
- Any: 2004

Un dels primers llibres que van aparèixer; i, encara avui, una de les millors aproximacions sobre la gestió informativa dels atemptats de l'11-M, contrastant en tot moment allò que es deia o es callava amb allò que se sabia.



## Ve de la pàgina 27

litza habitualment ETA. Gairebé a la mateixa hora que compareix Acebes, el president del govern en persona, José María Aznar, es disfressa de censor i truca als mitjans de comunicació per intentar controlar les informacions. Algunes hores després, la ministra d'Exteriors es posa en contacte amb les ambaixades i ordena que aprofitin "aquelles ocasions que se'ls presentin per confirmar l'autoria d'ETA [...] i ajudar a esvaïr qualsevol dubte que certes parts [sic!] interessades puguin originar". Les pressions arriben fins al Consell de Seguretat de l'ONU, que acaba aprovant una resolució en què es "condemna en els termes més enèrgics els atemptats amb bombes comesos a Madrid pel grup terrorista ETA".

Cap al vespre, compareix novament Acebes per informar de les darreres novetats, sobretot de la localització de la furgoneta, i s'esfor-

### En el gabinet de crisi que es forma a les onze del matí del dia 11, ja tenen dades que assenyalen Al-Qaida

ça per minimitzar la gravació en àrab afirmant que "no conté cap amenaça i es pot trobar en altres llocs". El ministre no té cap mania a mentir i assegura que l'explosiu localitzat "és dinamita, l'habitual d'ETA". Com a resum final, Acebes insisteix que "la línia prioritària continua sent la d'ETA", però, en vista de l'acumulació de dades, es veu obligat a afegir-hi: "Acabo de donar instruccions perquè [...] s'obrin totes les vies d'investigació." Alguns minuts abans, a la redacció d'un diari de Londres s'ha rebut un correu electrònic en què es reivindiquen els atemptats en nom de les brigades Abu Hafs al-Masri.

El dijous, dia 12, les dades que desvinculen ETA dels atemptats ja són evidents. La policia havia desactivat una bossa amb explosius extraviada entre els equipatges i comença a filtrar proves a la premsa. A partir d'aquell matí, la treva amb el principal partit de l'oposició, el PSOE, es trenca. En una entrevista matinal, el secretari d'organització socialista, José Blanco, afirma que



L'aleshores president espanyol, José María Aznar, amb el seu gabinet de crisi ■ EFE

"aquells que juguen amb la veritat en un moment de tant dolor estan incorrent en un supòsit molt greu". Blanco també acusa el govern d'"amagar informació" i hi afegeix que "la gent no pot anar a les urnes amb el dubte i la sospita". La tossuderia del govern arriba a l'extrem que, pocs minuts després que l'organització terrorista basca es desvinculi directament dels atemptats a través d'una trucada al diari *Gara*, el ministre de l'Interior assegura que "la prioritat de la investigació és ETA".

#### Una jornada de "reflexió" atípica

El 13 de març, poques hores abans que obrin els col·legis electorals, la tensió creix, amb un PP cada vegada més encerclat i una ciutadania que pren el protagonisme i reclama saber la veritat. Malgrat tot, a primera hora del matí, els lectors d'*El Mundo* esmorzen amb una entre-

vista en què el candidat del PP, Mariano Rajoy, no només demana "un govern amb majoria absoluta", sinó que continua insistint que té "la convicció moral que ha estat ETA". A la portada del diari, la manifestació multitudinària del dia anterior contra els atemptats ocupa un espai secundari.

Al migdia, en la seva compareixença diària, el portaveu del govern, Eduardo Zaplana, es felicita de les manifestacions, que han estat, segons diu, "convocades pel govern", però també afirma, sense desmentir-se, que "alguns volen descartar que pugui ser la banda criminal i assassina d'ETA". Algunes hores després, el ministre de l'Interior, Ángel Acebes, encara embolica més la troca i afirma que la pista d'ETA és la prioritària, i, per tal de disposar d'un bot salvavides, no descarta "una possible col·laboració entre la banda armada basca i

#### Un gabinet de crisi

A les onze del matí del dia 11, es va constituir un gabinet de crisi format per José María Aznar; els vicepresidents Rodrigo Rato i Javier Arenas; el portaveu Eduardo Zaplana; el ministre de l'Interior, Ángel Acebes; el secretari general de la presidència; el director del CNI; i el secretari d'Estat per a la Comunicació. Aquella hora, els reunits ja sabien que la principal pista no era ETA.

Al-Qaida". El ministre, a més a més, afirma: "Cap responsable de les forces i cossos de seguretat de l'Estat m'ha dit que hi hagi cap preferència en la investigació d'Al-Qaida. La prioritat és la banda que acumula 30 anys i 900 morts a Espanya." Mentre el ministre explica això, la policia es troba en plena operació per detenir els cinc primers membres de la cèl·lula terrorista islàmica, una informació que, lògicament, coneix. Acebes no és l'únic que continua insistint en l'autoria d'ETA. A primera hora de la tarda, l'agència de notícies del govern, Efe, sentència que "les pistes assenyalen ETA i descarten Al-Qaida".

Molt probablement, l'estratègia del PP hauria funcionat alguns anys enrere, quan els canals de comunicació eren més controlables. Però aquella crisi es produeix en un escenari radicalment diferent, i mentre el govern intenta aturar les fugues d'aigua, la gent es mobilitza a través d'SMS i correus electrònics, que van circular sense aturador. A poc a poc, riuades de gent s'apleguen davant la seu del PP a Madrid, però també en moltes altres ciutats. Els concentrats no deixen de cridar "Qui ha estat? Europa ja ho sap!" i "Mentiders!". Mentre la gent surt al carrer, es dona a conèixer un vídeo en què el suposat portaveu d'Al-Qaida a Europa, Abu Dujan al-Afgani, reconeix la seva "responsabilitat en el que ha succeït a Madrid, just dos anys i mig després dels atemptats de Nova York i Washington". I hi afegeix: "És una resposta a la vostra col·laboració amb els criminals Bush i els seus aliats."

Malgrat tot, el Partit Popular continua atrapat en la seva mentida. A darrera hora de la nit, el seu candidat, Mariano Rajoy, compareix amb el cap de campanya per denunciar que a la seu del PP s'està produint "una manifestació il·legal i il·legítima, que està atribuït, a més a més, greus delictes al Partit Popular". Es tracta d'un error descomunal, que acabarà d'estimular, encara més, les riuades de gent cap a les seus del PP, unes riuades que, l'endemà, es transformaran en llargues cues de votants disposats a expulsar un govern que, a través d'una gran mentida, haurà escrit la seva sentència de mort. ■

## ALGUNS LLIBRES SOBRE L'11-M

### "Voces del 11-M"

- Autor: Víctor Sampedro
- Editorial: Planeta
- Any: 2024

L'autor dona veu a tres víctimes, tres periodistes i tres policies que van mantenir, en tot moment, la mateixa versió dels atemptats; i conclou que "el 13-M va representar un gest col·lectiu de compromís democràtic. Va ser una expressió genuïna de la societat civil (...)".



### "11-M. Pudo evitarse"

- Autor: Fernando Reinares
- Editorial: Galaxia Gutenberg
- Any: 2024

Reinares és catedràtic de ciència política i expert en terrorisme, un tema al qual ha dedicat alguns llibres. El darrer és una anàlisi crítica de com van poder preparar i executar els atemptats de l'11-M.



### "La llamada"

- Autor: Jesús Cebeiro
- Editorial: Debate
- Any: 2024

Una de les darreres novetats editorials sobre l'11-M ens l'ofereix el periodista basc Jesús Cebeiro, que situa el focus en la manipulació informativa del govern del Partit Popular, tot i l'existència d'indisidències evidents que apuntaven al terrorisme islàmic.

